

**ДАНИЛЕВСЬКИЙ Андрій
Олександрович**

*начальник кафедри розвідки факультету
службово-бойової діяльності
Національної гвардії України Київського
інституту Національної гвардії України,
кандидат юридичних наук, доцент*

СПІВВІДНОШЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ВОЄННОЇ РОЗВІДКИ

Важливість розвідки та розвідувальних даних складно переоцінити. Як справедливо відзначається, ефективна політика держави щодо національної безпеки і оборони України є найвагомішою передумовою для забезпечення суверенітету, територіальної цілісності і непорушності державних кордонів. Розвідка, зокрема воєнна розвідка, є невід'ємною і визначальною складовою сил безпеки і сил оборони у складі сектору національної безпеки і оборони, особливо у час війни. Розвідувальна діяльність визначається спеціальним механізмом держави, який органічно поєднує у цілісну систему його різномірні складові [1, с. 58]. Однією з таких складових є розвідувальна діяльність у сфері економіки або економічна розвідка.

Питання розвідки в цілому та її окремих видів, розглядали у своїх роботах: Баланда А. Л., Іващенко О.І., Курдюк В.Ф., Муравська Ю.Є., Огарок А.П., Черняк А.М. та інші, проте співвідношення економічної та воєнної розвідки залишається недостатньо дослідженим.

Метою роботи є дослідження співвідношення економічної та воєнної розвідки.

У літературі зустрічаються різні варіанти класифікації розвідки та місця економічної розвідки у цій системі. Зокрема, економічну розвідку виділяють як окремий вид розвідки поряд з військовою та політичною [2, с. 68-69]. Така класифікація будується на сферах життєдіяльності, у якій здійснюється розвідка, проте не є повною, оскільки не охоплює інші сфери життєдіяльності суспільства, зокрема інформаційну, соціальну, духовну.

Певним орієнтиром для виділення видів розвідки залежно від сфери розвідувальної діяльності може бути положення Закону України «Про розвідку». Так, відповідно до положень статті 8 зазначеного закону Служба зовнішньої розвідки України здійснює розвідувальну діяльність у зовнішньополітичній, економічній, військово-технічній, науково-технічній, інформаційній, екологічній сферах, сфері кібербезпеки [3].

У країнах НАТО розвідка класифікується залежно від засобів та систем, за допомогою яких отримується розвідувальна інформація. Так, розвідка розподіляється на такі види: акустична розвідка (ACINT), агентурна розвідка (HUMINT), видова розвідка (IMINT), параметрична та сигнатурна розвідка

(MASINT), розвідка з відкритих джерел (OSINT), радіорозвідка (Signals Intelligence), (електронна розвідка (ELINT), розвідка комунікацій (COMINT)), розвідка збройних сил, хімічна, біологічна, радіологічна та ядерна розвідка, біометрична розвідка, медична розвідка, науково-технічна розвідка, технічна розвідка [4, с. 35].

На думку А.Л. Баланди та А.М. Черняка під економічною розвідкою слід розуміти цілеспрямовану діяльність державних і приватних суб'єктів, спрямовану на отримання інформації про фінансово-економічну політику держави (включаючи її технологічні аспекти), а також будь-якої іншої інформації, яка прямо чи опосередковано сприятиме до зростання конкурентних переваг країни-донора на міжнародному глобальному та національному ринках [5, с. 22].

Американська академічна спільнота пропонує розрізняти економічну розвідку, економічне шпигунство та промислове шпигунство. Таким чином, термін «економічна розвідка» стосується отримання політичної чи важливої комерційної інформації економічного характеру, включаючи технологічні дані, фінансову, комерційно чутливу та урядову інформацію, отримання якої прямо чи опосередковано сприятиме конкурентна позиція економіки країни-реципієнта. Найчастіше ця категорія визначається як спосіб управління та контролю інформації, що стосується всіх галузей економіки, використання інтелектуальної діяльності при формуванні економічних рішень [6].

Найважливішою метою збору економічної інформації є отримання даних про сучасні технології та їх швидке впровадження у виробничі цикли. Завдання економічної розвідки та воєнної є різними. Остання розвідує економічний потенціал конкретної країни чи організації та її вплив на обороноздатність країни. Крім того, воєнна розвідка є організацією, що спеціалізується на зборі інформації про інші країни з метою її використання для політичних, економічних та воєнних цілей власної держави [7].

У спектр інтересів економічної розвідки входить уся інформація, що має важливе значення, і тим самим гарантує переваги конкуренту. Це діяльність у сфері наявних у розпорядженні ресурсів, процесу виробництва економічних благ, розподілу і обігу, споживання, моделювання виробництва і економічних явищ, дослідницьких процесів [8, с. 125].

Як правильно зазначається в літературі, дані економічної розвідки є більш доступними, ніж інша розвідувальна інформація, оскільки більшість релевантних індикаторів розвитку країни можна взяти з відкритих джерел. Дані економічної розвідки ґрунтуються на інформації про обсяги продажу товарів, конкретні види товарів та їх наявність, а також розподіл і зміни цін на окремі види продукції тощо. Аналізуючи такі інформації, можна визначити обсяг і види ресурсів, що використовуються іншою країною, а також часові рамки їх споживання. Усе це дозволяє не лише визначити ефективність економічних

стратегій держави, а й дає можливість робити прогнози щодо намірів керівництва інших країн та розробляти відповідні сценарії реагування [9].

Таким чином, можна зробити висновок, що економічна розвідка є відносно самостійним видом розвідки, яка поряд з воєнною може здійснюватися суб'єктами зовнішньої розвідки. Разом з тим, воєнна розвідка тісно пов'язана з економічною, оскільки оцінка економічного потенціалу ймовірного противника тісно пов'язана з оцінкою його воєнних можливостей, здатності швидко налагодити випуск військової продукції, здійснювати закупівлю зброї тощо. І навпаки, оцінка економічного потенціалу тісно пов'язана з аналізом економічних показників виробництва у різних сферах, в тому числі воєнній.

Список використаних джерел:

1. Максименко Ю., Рудинський В., Попов С., Маміч В., Литвиновський С. Методологічний підхід до побудови типології напрямів досліджень воєнної розвідки. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: «Військові та технічні науки». 2023. № 2. С. 57-68.
2. Іванюта Т. М. Економічна розвідка як фактор стабільного розвитку підприємств в умовах ринкових відносин. Аспекти соціально-економічного розвитку транзитивної економіки : колективна монографія; під заг. ред. д.е.н., О. О. Непочатенко. Ч. 2. Умань : «Сочінський», 2011. С. 63-79.
3. Про розвідку : Закон України від 17 вересня 2020 року № 912-ІХ. Офіційний вісник України. 2020. № 86. Ст. 2761.
4. Іващенко О. І., Курдюк В. Ф., Огарок А. П. Концептуальні засади адаптації розвідки Збройних Сил України відповідно до стандартів НАТО. Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України. 2019. № 2. С. 33-38.
5. Balanda, A.L., & Cherniak, A.M. (2022). Economic intelligence and counter-intelligence in ensuring national economic interests: theoretical and applied aspect. *Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 12(3), 17-29.
6. Georgescu I., Balan I., Mihai I. Economic intelligence. Innovation and Sustainable Competitive Advantage: From Regional Development to World Economies. 2012. Vol. 1–5. P. 1761–1767.
7. Муравська Ю. Є. Економічна та воєнна розвідка: від теорії до практики. *Економічна думка*. 2019. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38994/1/Муравська%20_текст%20.pdf.
8. Черниш О. Сутність економічної розвідки як одного з факторів ефективного ведення господарської діяльності підприємства. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/161261238.pdf>.
9. Taillard M. *Economics and modern warfare*. Palgrave Macmillan, 2019. 302 p.